

Naukowcy poznali plan obozu jenieckiego w Czersku

Dzięki zastosowaniu lotniczego skaningu laserowego (LSL), zespół archeologów poznał rozplanowanie niemieckiego obozu jenieckiego w Czersku (woj. pomorskie), działającego w czasie I wojny światowej.

Obecnie teren dawnego obozu porasta las, ale w latach 1914-1918 przetrzymywano tam na otwartej przestrzeni kilkadziesiąt tysięcy jeńców, głównie Rosjan. Żołnierze byli skoszarowani w fatalnych warunkach - zamieszkiwali w ziemiankach.

„Teren ten jest ulubionym celem wypadów detektorystów. Niestety archeolodzy nie wykonali tam dotychczas metodycznych badań, a dokładny zasięg obozu pozostawał jedynie w sferach domysłów” – wyjaśnia PAP dr Dawid Kobiałka, który wspólnie z dwojgiem innych poznańskich archeologów – Kornelią Kajdą i Mikołajem Kostyrko z Instytutu Prahistorii UAM wykorzystali wyniki lotniczego skanowania laserowego. Jak dodaje Kobiałka, tematyka obozów z okresu I wojny światowej jest wśród polskich archeologów nadal terra incognita.

Metoda lotniczego skaningu laserowego, którą wykorzystano w Czersku, polega na wysłaniu wiązek światła emitowanych z urządzenia umieszczonego w samolocie. Promień lasera odbija się od powierzchni ziemi i następnie wraca do sensora. Na podstawie czasu oraz siły odbicia obliczane jest miejsce oraz kąt przechwyconego światła. Z wielu takich pomiarów następujących po sobie w dużej częstotliwości powstaje chmura punktów. Przy pomocy tak uzyskanych informacji tworzony jest numeryczny model terenu (NMT).

„Żeby tę metodę udało się wykorzystać kluczowe jest, aby badane stanowisko posiadało własną formę terenową. LSL można zastosować jedynie do pozyskiwania informacji na temat takiej przeszłej działalności człowieka, która pozostawiła stały i materialny ślad w krajobrazie. Tak było w przypadku obozu w Czersku” – wyjaśnia dr Kobiałka.

Wykorzystane przez naukowców dane pochodzą z zasobów państwowych zebranych na potrzeby projektu ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami). Na tej podstawie stworzyli numeryczny model terenu i kolejno wizualizację powierzchni terenu, która następnie została poddana interpretacji. Pozyskane dane pozwoliły na wydzielenie dwóch części obozowych – północnej i południowej, które zdecydowanie różniły się od siebie. Część północna znajdowała się wzdłuż niezachowanej do dnia dzisiejszego linii kolejowej. Zachowane materialne przekształcenia krajobrazu sugerują, iż zlokalizowane były tam dwa skupiska ziemianek, w których przetrzymywani byli jeńcy. Pierwszy zbiór ziemianek liczy 26 obiektów. Były one wzniesione na linii północ-południe. Zdaniem badaczy, każdy z nich mierzył ok. 40 metrów długości i 8-9 metrów szerokości. Co ciekawe, żadna z ziemianek nie jest widoczna gołym okiem w terenie.

Drugie skupisko ziemianek zorientowano na linii północny-zachód-południowy-wschód. Konstrukcje były zbliżone rozmiarami do tych pierwszych. Jednak archeologom udało się wyróżnić jedynie 22 zarysy takich obiektów.

Pomocne przy interpretacji skaningu laserowego okazały się dawne pocztówki propagandowe - w przypadku relikwów w postaci zarysów kwadratowych w planie naukowcy przypuszczają, że mają do czynienia z barakami użytkowanymi przez administrację obozów.

Inne wyniki uzyskano w południowej części obozu. Badacze wykryli tam pozostałości po znacznie mniejszych ziemiankach, których naliczono 51. Zlokalizowano również linię przebiegu ogrodzenia i być może plac apelowy.

„Jak wynika z nielicznych zachowanych wspomnień samych więźniów osadzonych w obozie, warunki życia w ziemiankach były nie do zniesienia. Było w nich zawsze wilgotno i zwykle stała tam woda. Niemniej jednak, udało nam się zadokumentować system drenaży na skraju południowej części obozu” – opowiada dr Kobiałka.

Naukowcy podkreślają, że istotne w czasie interpretacji wyników LSL są wszystkie rysujące się ślady – zarówno te z czasów funkcjonowania obozu 100 lat temu, jak i te sprzed kilku lat. Wśród śladów aktywności ludzkiej zarejestrowano również jamy wykonane przez współczesnych poszukiwaczy skarbów.

Szerszy artykuł dotyczący odkryć w Czersku i refleksję metodologiczną na temat badań można przeczytać na stronie: <http://biografiaarcheologii.pl>.

[PAP - Nauka w Polsce](#)